Rättspraxis ifråga om äkta makars taxering

Av skattedirektör Sture Jarnerup

Enligt 52 § kommunalskattelagen skola äkta makar, som under beskattningsåret levt tillsammans, samtaxeras. Detta innebär, att skatteplikt skall bedömas med hänsyn till båda makarnas sammanlagda inkomst samt att ortsavdrag och beskattningsbar inkomst skola beräknas för makarna gemensamt. Vidare må allmänt avdrag — med undantag för förvärvsarbetande hustru tillkommande särskilt avdrag å 300 kronor — som icke kunnat utnyttjas av den ene maken tillgodogöras av den andre maken.

Å andra sidan skola äkta makar, som under beskattningsåret levt åtskilda, anses såsom av varandra oberoende skattskyldiga och således särtaxeras.

Vid taxeringen till statlig inkomstskatt gälla enligt 11 § förordningen om statlig inkomstskatt motsvarande bestämmelser. I fråga om taxeringen till statlig förmögenhetsskatt tillämpas enligt 12 § förordningen om statlig förmögenhetsskatt liknande stadganden.

Uttrycken ”levt tillsammans” och ”levt åtskilda” ha efter tillkomsten av 1928 års skattelagar i rättspraxis givits skilda tolkningar. Från början synas avgörandena i regeringsrätten ha byggt på att de berörda uttrycken hade en civilrättslig innebörd, och särtaxering av äkta makar skedde endast därest äktenskapsskillnad eller hemskillnad förelåg. Härvid synes regeringsrätten till en början ha fordrat att äktenskapet skulle vara upplöst genom äktenskapsskillnad för att särtaxering skulle ske. Några rättsfall äro belysande i detta hänseende. I ett mål (1932, ref. 50) hade en man sedan åtskilliga år haft sin familj boende å annan ort och helt underhållit den; hustrun hade ej haft egen inkomst. Mannen ansågs ändå ha levt tillsammans med familjen och erhöll familjeavdrag för hustru och barn. I ett annat mål (1933, ref. 56) voro äkta makar bosatta inom olika församlingar i Stockholm. Det ansågs icke utrett att sådana förhållanden förelegat, att makarna skulle anses såsom av varandra oberoende skattskyldiga. I ett tredje fall (1933, not. 803) hade en person under vistelse i utlandet ingått äktenskap med en där bosatt kvinna. På grund av söndring i äktenskapet upphörde samlevnaden och mannen flyttade tillbaka till Sverige. Makarna samtaxerades.

Under år 1934 meddelades ett utslag i regeringsrätten (ref. 19), varigenom makar särtaxerades vid hemskillnad. Hemskillnadsdomen hade avkunnats strax före beskattningsårets ingång. Sedermera har särtaxering skett även då hemskillnadsdomen meddelats under beskattningsåret före den 1 juli och hemskillnad sålunda rått under större delen av detta år (R 1935, ref. 47).

I ett under år 1945 avdömt mål (ref. 57) ägde särtaxering rum ehuru endast söndring i äktenskapet (utan hemskillnad) förelåg. Omständigheterna i målet gjorde det sannolikt, att samlevnaden upphört redan före

---

Föredrag vid årsmöte med Föreningen Taxeringsnämndsordförande i Sockholm.

Jfr. Sandström: Om beskattning av inkomst av tjänst m. m. s. 468 ff; Bratt: Sv. skattetidning 1934, s. 56 ff; Tideström: Sv. Skattetidning 1946: s. 68 ff; Sterner: Sv. skattetidning 1950: s. 112 ff.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:13

beskattningsåret. Den skattskyldige uppgav bl. a. att hustrun motsatt sig att utan rättegång gå med på hemskillnad. Då han av vissa skäl — han var rådman i staden — önskade undvika rättegång för att vinna hemskillnad, hade han flyttat från det gemensamma hemmet och bosatt sig på annat håll i samma stad i syfte att efter tre års särlevnad vinna äktenskapsskillnad.

I senare rättsfall synes för särtaxering icke ha fordrats mera än faktisk särlevnad. Detta framgår av ett utslag från år 1949 (ref. 53). En överstelöjtnant tjänstgjorde 1937—1944 som militärattaché i Budapest och Rom. Hans hustru bodde sedan 1940 i Stockholm med makarnas tre barn, som voro i skolåldern. Att familjen bodde i Sverige syntes ha berott på de osäkra förhållandena under kriget på mannens tjänstgöringsorter. Hustrun hade c:a 16.000 kronor i egen inkomst. Regeringsrätten ansåg, att makarna skulle vid taxeringen 1944 särtaxeras, enär de "med hänsyn till i målet upplysta förhållanden måste anses hava under beskattningsåret levt åtskilda". I ett annat fall, avdömt under år 1950, hade makarna ingått äktenskap den 23 oktober 1942 men hustrun kvarbott och bibehållit sin verksamhet (damfrisering) på annan ort än den där mannen innehade anställning. Detta förhållande varade till den 1 november under beskattningsåret (1945). Makarna voro mantalsskrivna å sina resp. bonings- och verksamhetsorter. Avståndet mellan dessa var 50 km. Vid taxering år 1946 ansågos makarna av regeringsrätten skola taxeras såsom av varandra oberoende skattskyldiga.

Är icke fråga om egentlig särlevnad utan besöka makarna varandra regelbundet med korta mellanrum, har samtaxering skett. I ett mål, avgjort under år 1950, drev mannen åkerirörelse å en ort. Hans hustru var skollärarinna å en annan ort, belägen på 12 km. avstånd. Bussförbindelse fanns mellan de båda orterna och mannen hade regelbundna turer med sin lastbil tre gånger i veckan å en linje, som passerade hustruns boningsort. Hustrun vistades hos mannen på hans boningsort varje helg och ledig dag, en eller två nätter i veckan därutöver samt hela tiden under ferierna. Makarna hade emellertid sedan länge varit mantalsskrivna å sina verksamhetsorter. Regeringsrätten ansåg att de skulle samtaxeras å mannens boningsort enär denna måste anses ha utgjort hustruns hemort för beskattningsåret (1944) samt makarna icke kunde anses ha under beskattningsåret levt åtskilda.

Frågan om makar skola samtaxeras eller särtaxeras har nära samband med spörsmålet om avdrag skall medgivas för periodiskt understöd som den ene maken utger till den andra maken. Enligt 20 § kommunalskattelagen får avdrag icke ske för periodiskt understöd, som någon utgivit till person i sitt hushåll.

I fråga om avdrag för periodiskt understöd från den ene maken till den andre synes regeringsrätten ha varit mera restriktiv än beträffande särtaxering. Avdrag för periodiskt understöd synes sålunda hitintills ha medgivits endast i fall av äktenskapsskillnad, hemskillnad eller söndring i äktenskapet. (Avdrag för periodiskt understöd medgavs i det ovan berörda målet 1945, ref. 57). Då särlevnad varit för handen utan att söndring i äktenskapet förelegat, har avdrag icke medgivits för periodiskt understöd. Sålunda vägrades dylikt

Ärade taxeringsfunktionärer:

Har Ni någon fråga av allmänt intresse eller någon trevlig taxeringshistoria, låt detta komma även Edra kamrater till del genom publicering i Skattenytt. Bidragen sändas till fackredaktören, red. Al Vanner, Östgötagatan 62, Sthlm.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:13

avdrag (1944, not. 833) då en skattskyldig i Stockholm utgivit periodiskt understöd till sin hustru, som där varit bosatt i annan församling än mannen. Avdraget ansågs icke böra medgivas "oavsett att makarna må anses hava varit av varandra oberoende skattskyldiga."

Av det ovan anförda torde få dragas den slutsatsen, att särtaxering av äkta makar bör ske icke blott vid äktenskapsskillnad, hemskillnad eller eljest vid söndring i äktenskapet. Även då särlevnaden beror på andra orsaker, synes särtaxering böra äga rum, nämligen i de fall då makarna bo på skilda orter på sådant avstånd från varandra att den ene maken ej regelbundet kan besöka den andra och hushållsgemenskapen således ej får anses ha upphört. I dylika fall äro förhållandena sådana, att makarna böra mantalsskrivas var och en på sin ort (folkbokföringsförordningen 13 § 2 och 3 mom. samt 36 §). Däremot torde det icke vara erforderligt att makarna för det ifrågavarande beskattningsåret verkligen äro mantalsskrivna på skilda orter. Att så icke skett kan exempelvis bero på att de berörda förhållandena inträtt först efter den 1 november året före beskattningsåret, den tidpunkt som är avgörande i mantalsskrivningshänseende.

Ett vanligt fall av särlevnad — utan söndring i äktenskapet — av det slag som nyss sagts är det då makarna på grund av sina tjänster äro nödsakade att bo på skilda håll. Men även andra fall kunna givetvis förekomma.

Bo makarna visserligen på skilda orter men så nära varandra, att de regelbundet kunna besöka varandra, torde — då söndring i äktenskapet icke föreligger — få presumeras att förhållandena äro sådana att samtaxering bör ske. En sådan presumtion är än naturligare då makarna bo på skilda ställen å samma ort t. ex. i Stockholm. Denna presumtion bör emellertid kunna brytas därigenom att makarna visa att samlevnaden upphört. I dylika fall bör viss försiktighet iakttagas beträffande särtaxering med hänsyn till att makar med större inkomster kunna tänkas bosätta sig på skilda håll för att undgå samtaxering och därmed följande högre skatteprogression.

I princip synes avdrag för periodiskt understöd böra medgivas i de fall då särtaxering sker. Såsom ovan anförts har emellertid regeringsrätten tillämpat en mycket restriktiv praxis härvidlag. Avdrag har dock medgivits i fall då söndring i äktenskapet föreligger. Iakttages den försiktighet i fråga om särtaxering som ovan rekommenderats torde någon egentlig risk icke föreligga för att de skattskyldiga skulle kunna använda sig av det periodiska understödet för att skaffa sig obehöriga skatteförmåner. Avdrag borde då — såsom konsekvensen torde kräva — kunna medgivas för dylikt understöd i de fall då särtaxering äger rum. Med hänsyn till att faran för missbruk ökas vid en vidgad tillämpning av rätten till avdrag för periodiskt understöd torde emellertid i avvaktan på vägledande avgöranden från regeringsrätten beskattningsnämnderna böra förfara restriktivt, då det gäller att medgiva make avdrag för periodiskt understöd till andre maken i fall, då söndring i äktenskapet icke föreligger.

Då Skattenytt genom spridning av ökade kunskaper på taxeringsområdet vill verka för en jämlik och rättvis taxering bör denna tidskrift bli till nytta även för de skattskyldiga. Skattenytts frågeavdelning står öppen även för allmänheten och insända frågor av mera allmänt intresse komma att besvaras i tidskriften.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-16 17:14:13